

Barn och utbildningsförvaltningen

Utvecklingsavdelningen

Pernilla Holmstedt

044-135365

pernilla.holmstedt@kristianstad.se

Utbildningsdepartementet

Yttrande avseende förslag till Ett likvärdigt betygssystem SOU 2025:18

Barn- och utbildningsförvaltningen i Kristianstads kommun har fått möjlighet att yttra sig gällande betänkandet *Ett likvärdigt betygssystem* (SOU 2025:18).

Sammanfattning

Förslaget svarar mot det uppdrag och syfte som har getts gällande att analysera och lämna förslag på förändringar i betygssystemet och i systemet för meritvärdering. Kristianstads kommun ser positivt på förslaget i stort, men ser samtidigt att det finns farhågor och frågetecken kring vissa delar som bör lyftas fram.

Sammanfattningsvis kan förslaget bidra till ökad likvärdighet, minskad betygsinflation samt minskad risk för att andra faktorer än elevers kunskaper och färdigheter, påverkar bedömning och elevers meritvärde. Samtidigt finns risk för ökad stress och press på elever i och med tyngden som de nationella slutproven får. Även meritvärdeskalibreringens kan inverka på detta.

Att summativt bedöma elevers kunskaper utifrån en skala, gynnar generellt sett högpresterande elever, i bästa fall. Medan lågpresterande elevers engagemang riskerar att minska. Här finns ökad risk för ohälsa och stress för elever, oavsett prestationsnivå. I utredningen finns ett övergripande fokus på just elevers prestation, varför detta är viktigt att beakta.

Enligt utredningen har bland annat användandet av formativ bedömning gjort att elever ständigt känner sig utvärderade samt upplever prov- och betygsstress. Det bör i utredningen tydligare pekas på behovet av att Skolverket tydliggör och stödjer hur bedömningspraktiken i samband med formativ bedömning kan förändras till att bättre stödja elevernas lärande.

Modellen för meritvärdeskalibrering är svår och komplex att förstå. Det riskerar att transparensen blir sämre och svårigheter med att förklara, förstå och motivera modellen för lärare, vårdnadshavare och elever.

Resultat från antagning till gymnasiet blir senare än idag, vilket leder till ovisshet för eleverna. Preliminär gymnasieantagning blir mer osäker och det blir svårare att sitta om möjligheterna att komma in på önskad skola eller önskat program. Det kan medföra känsla av ovisshet och oro för elever samt svårigheter för huvudmän att dimensionera antal utbildningsplatser.

Tidsaspekten för införande ses som optimistisk då de föreslagna förändringarna är omfattande. Det behövs tid för implementering och stöd. Det är flera delar som ska vara på plats tillsammans med andra förslag/utredningar som hänger samman och påverkar varandra.

Förslaget innebär nya förändringar. Det är oklart vilket stöd för implementering som kommer att finnas.

Övergripande synpunkter

En förändrad betygsskala kan innebära minskning av elevers stigmatisering vid betyget F, fler elever kan uppleva att de lyckas. De föreslagna betygskriterierna är inte grundade i faktisk kunskap, vilket kan medföra att betygen mäter det som är lätt att mäta och att synen på kunskap blir än mer endimensionell med fokus på det enklast mätbara.

Utredningen menar att lärare får stöd av provresultat från tidigare årskohorter vid betygssättning. Det är oklart hur detta ska appliceras och stödja likvärdig betygssättning i årskurser och ämnen där nationella slutprov inte förekommer. Vidare bör vikten av att stödja lärares betygssättning genom exempelvis bedömningsstöd poängteras.

Kravet på bedömningssamråd gäller enbart om det finns flera lärare i ämnet, vilket kan innebära skillnader mellan stora och mindre enheter gällande likvärdig bedömning. Det är oklart hur det säkerställs att bedömningssamråden sker med god kvalitet, även om Skolinspektionen föreslår följa upp bedömningssamråden.

Det är positivt att de nationella slutproven rättas centralt då det ger likvärdighet, ökar bedömningens reliabilitet och troligtvis avlastar lärares arbetsbörda samt ger ett säkrare urval till högre utbildningsnivå. En farhåga är dock att lärare ser större behov av ytterligare underlag när nationella

slutprov inte används som betygsunderlag framöver och då med icke minskad arbetsbörda som följd samt ökad press för eleverna. Som negativt ses risken till ökad press och stress för elever inför, under och efter genomförda prov då resultatet kan få en stor påverkan.

Enbart skriftliga nationella slutprov kan medföra att balansen mellan vikten av det muntliga och skriftliga förskjuts och på så sätt påverka även undervisningen i exempelvis språkämnerna. Att de nationella slutproven får en och samma tyngd i betygen (30%) för alla elever ses som positivt ur ett likvärdighetstänk.

Om behörighetsreglerna ändras kan det leda till att fler elever blir behöriga till gymnasiestudier. Oklarhet råder dock om det kan leda till svårigheter att klara av utbildningen.

Minskad finansiering till kommuner föreslås. Det är oklart på vilka grunder det görs i relation till de kostnader som kommunerna kommer att bära, särskilt i övergång till nytt system. Det kommer att medföra justeringar i system för antagning till gymnasiet. Det är oklart hur detta sker och var kostnaderna för detta hamnar.

Synpunkter på förslag

9.2 En betygsskala 1–10

Det är positivt till en numerisk tiogradig skala då det kan bidra till att nyansera elever kunskaper och förmågor. Dock kan det också finnas en risk för att det upplevs svårare och mer komplext med fler betygssteg eftersom det blir fler nivåer att förhålla sig till för lärare, elever och vårdnadshavare. Därför poängterar Kristianstads kommun vikten av implementering och information. Positivt är även att betyget F/underkänt tas bort och att det finns en progression inom ramen för mindre än godtagbara kunskaper. Även om underkänt försvinner kan det fortfarande ur elevsynpunkt uppfattas som negativt att få de lägsta betygen.

9.3.1 Nya betygskriterier som är stödjande vid betygssättningen

De föreslagna betygskriterierna är inte ämnesspecifika, skolformsspecifika eller kopplade till årskurser, utan lika oavsett. Det finns en betydande risk att de föreslagna betygskriterierna i större utsträckning leder till att mäta det som är lätt att mäta och förändrar synen på kunskap mot en mer endimensionell. Positivt att bedömning sker utifrån ämnets syfte och centrala

innehåll, även fortsättningsvis finns risk för att bedömningen kan bli subjektiv och olikvärdig utifrån lärares olika tolkningar.

9.3.6 Betygssättning kan förbättras med ändrade kurs- och ämnesplaner

Stöd för bedömning genom exempelvis kommentarmaterial och bedömningsstöd är nödvändigt vid införandet av nya betygskriterier.

9.3.7 Sammantagen bedömning över hela betygsskalan

Positivt att det föreslås att en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till ämnets syfte och centrala innehåll görs för att på så sätt kunna väga upp en svaghet inom ämnet med en styrka.

10.1 Huvudförslag: meritvärdeskalibrering

Modellen för meritvärdeskalibrering kan leda till mer likvärdiga betyg och mer rättvis antagning. Dock är modellen komplex och svår att förstå och förklara, vilket kommer kräva stora insatser. Att lärarsatta betyg fortfarande är en del av elevens meritvärde är bra. Ensamt säger dock inte betyget något om vad eleven behöver utveckla. Risken för "tryck" på lärare kommer att finnas kvar. Funderingar kring vilken skola är bäst att gå på för att inte sitt meritvärde ska kalibreras ner kommer att väckas och behöva mötas, liksom hur påverkas meritvärdet av vilken skola jag går på eller på vilket vis mina kamrater presterar.

Modellen kan innebära en hög press på elever att närvara och skriva nationellt slutprov, risken är att det bidrar till sämre mående, särskilt för de elever som generellt sett presterar sämre.

Det är oklart hur modellen kommer att påverka de elever/elevgrupper där kalibrering och sammanräkning räknas 50% betygsvärde och 50% nationella slutprovsresultat. På vilket sätt huvudmannen kan organisera hur mindre enheter ändå kan ingå i kalibrering kommer att påverka resultat.

10.1.2 Elever utan provresultat

Förslaget innebär att det kommer att påverka vissa elever väldigt mycket i deras möjligheter att komma vidare i utbildningssystemet.

11.2 Meritvärdeskalibrering i gymnasieskolan

Se även 10.1. Risk för att det är få elever inom en programenhet, vilket genererar att kalibrering och sammanräkning beräknas 50% betygsvärde och 50% nationella slutprovsresultat. Vilka konsekvenser kan det få? På

yrkesprogram kan elever välja bort nationella slutprov och därmed grundläggande behörighet. Det kan leda till lågt antal resultat som ligger till grund för det genomsnittliga provresultatet, vilket behöver beaktas.

11.2.4 Meritpoängen avskaffas

Avskaffning av extra meritpoäng kommer att inverka på antal elever som väljer att läsa moderna språk och högre nivåer av engelska och matematik. Strategier för att möta detta behövs då efterfrågan på kunskaper inom dessa områden fortfarande efterfrågas exempelvis genom den nationella STEM-strategin. Taktiska val kan förekomma även framöver och elever som väljer ämnen/nivåer som de ser att de har störst chans att få höga betyg och slutprovsresultat i.

12.2 Specialskolan och resursskolor

För dessa elever gäller 50% betygsvärde och 50% nationella slutprovsresultat när deras meritvärde beräknas. En del av dessa elever söker vidare till gymnasieskola och konkurrerar då med elever där beräkningen är fördelad 70% betyg och 30% nationellt slutprovsresultat. I dagsläget är det svårt att se om det kommer att vara en fördel eller nackdel.

13.3 Meritvärdering i komvux på gymnasial nivå

De nationella slutproven blir det som ligger till grund för elevens vidare möjligheter till studier, vilket medför stor press. I utredningen resonerar man kring utmaningar förslaget får för komvux som är en mer flexibel skolform. Det är ej klarlagt vilken effekt förslagen kommer att få på andelen elever som kommer att ha möjlighet att gå vidare till högre studier via komvux. Risk för att det minskar och utesluter individer.

13.3.2 Provgenomförande

Samma provtillfällen för komvux som för gymnasiet. Det passar inte den flexibilitet som komvux erbjuder idag.

14.3.1 Möjlighet att göra nya respektive att göra om nationella slutprov

Positivt att det finns möjlighet att göra nya och göra om nationella slutprov. Hur detta ska organiseras inom ramen för exempelvis grundskola är inte tydligt framskrivet och kan medföra en kostnad för huvudman. Enligt utredningen kan huvudmannen ta ut en avgift, varav en del dock tillfaller Skolverket. Det är oklart hur denna reglering ska ske.

15.2 Ändrade behörighetsregler för tillträde till gymnasieskolan

Att behörighetsreglerna ändras kan vara positivt då det ger fler "tillgång" till nationellt program på gymnasiet när ett genomsnittligt meritvärde på 4 krävs. Å andra sidan ska eleven 'klara av' utbildningen.

Likväl är det positivt att språkintröduktion föreslås finnas kvar som alternativ. Om intröduktionsprogrammet programinriktat val tas bort är det viktigt att säkerställa att även elever som antas där idag har alternativ.

15.2.5 Behörighet och meritvärde för elever på intröduktionsprogram och nya yrkesprogram

Betydelsefullt att möjligheten att söka in till nationella program finns även om eleven går intröduktionsprogram/nya yrkesprogram.

15.3.1 Förslag om en ändrad gymnasieexamen

Genom att ändra kraven för gymnasieexamen kan det leda till att fler elever får gymnasieexamen, vilket är positivt.

16.4.1 Bedömningssamråd för likvärdighet inom skolor och program

Kan medföra att lärares bedömning blir mer professionell och likvärdig, vilket är positivt och till gagn för eleverna. Samtidigt kan det vara problematiskt exempelvis för mindre enheter eller i ämnen med enstaka undervisande lärare. Det finns också risk att bedömningssamråd kan uppfattas som en utökad arbetsmängd. Det ställs inte krav på bedömningssamråd vid betygssättning i andra årskurser/ämnen, än de avslutande. Det hade möjligen bidragit till att minska ett eventuellt gap mellan lärarsatta betyg och ett meritvärdeskalibrerat betyg.

16.4.2 Betygsunderlag

De tydligare och mer detaljerade läroplanerna/kursplanerna kan ge ramar och stödja lärarna i bedömningarna, men kan å andra sidan minska lärarnas flexibilitet att anpassa undervisningen efter elevernas behov.

16.4.4 Att särskilt beakta nationella prov

Positivt med tanke på att ökad likvärdighet eftersträvas.

17.1 Förslag om nationella prov och nationella slutprov

Nytt syfte och nytt system för nationella prov. För årskurs 9 och gymnasiet finns det tydliga besked. När det gäller årskurs 6 i grundskolan är det vagare. För årskurs 6 är förslaget att syftet med nationella prov förändras, de ska inte heller särskilt beaktas vid betygssättning utan användas som underlag vid

utformning av undervisning, vilket är en positiv förändring om proven och tillhörande material utformas så att de stödjer lärare i detta och därmed elevers lärande.

17.1.6 Nationella slutprov ska konstrueras för att automaträttas och bedömas centralt

Positivt med central rättning och bedömning för samtliga nationella slutprov, vilket kan innebära en mindre arbetsbörda för berörda lärare. Potentiella risker med att viktiga delar i ett ämnes karaktär inte kommer att testas, bedömas genom nationellt slutprov. Oklart om det behövs en ny provplattform samt hur risk med prov som läcker och sprids undviks.

17.1.12 Anpassningar ska beslutas av rektor och undantag ska beslutas av Skolverket

Att ansöka till Skolverket om elev ska undantas från att skriva prov riskerar att bli en lång process. Beslut fattas av någon som inte är insatt i elevens situation. Tveksamt om det är gynnsamt och att beslutet istället bör fattas av rektor. Ökad arbetsbörda när anpassningar ska dokumenteras.

17.1.15 Möjlighet att göra om prov

Det är oklart vilken effekt det kommer att få att gymnasieelever kan välja att inte lämna in ett prov som skrivs. Eleven kan välja att göra om det vid uppsamlingstillfället.

Konsekvenser

Att det föreslagna betygssystemet främjar likvärdighet och rättvisa är positivt och gynnar eleverna. Dessutom menar man i utredningen att det även kommer att påverka elevers kunskapsutveckling på ett positivt sätt, men det är inte framskrivet tydligt på vilket sätt och hur.

Ur ett elevperspektiv kan man också ana att den stress som finns i skolsystemet riskerar att hålla i sig eller till och med öka med denna modell. I konsekvensbeskrivningen skrivs att det är "angeläget att lärare och skolor hanterar betyg och betygssättning på sätt som minimerar allvarlig stressproblematik och psykisk ohälsa bland elever" (SOU 2025:18, s. 769). Samtidigt finns styrdokument och ramar att förhålla sig till, vilket gör att lärare och skolor inte alltid enbart kan se till det som kanske bäst hade gynnat eleven. Om fokus ska vara på lärande och utveckling ur både lärar- och elevperspektiv samt bidra till bättre mående, går det inte alltid hand i

hand med betyg, vilket skrivs fram i bilaga 7, *Konsekvenser av låga och underkända betyg för elevers motivation, prestationer och välbefinnande*.

I utredningens konsekvensavsnitt nämns matematiken som ett "riskämne" när behörighetskraven till gymnasieskolans nationella program blir kompensatoriska. Kristianstads kommun instämmer i farhågan.

Under avsnitt 21.5.13 beskrivs att gymnasieelever kan komma att vilja fördjupa sig i provämnena i syfte att prestera bättre på nationella slutprov. Hur det scenariot kan påverkas av vilka möjligheter en skola har att tillmötesgå detta samt hur det eventuellt påverkar efterfrågan av vissa lärares ämneskunskaper och inriktningar.

